

HET INTERNETVERGEETRECHT

Gerrit-Jan Zwenne*

Vijf jaar vocht Mario Costeja González tegen Google. De inwoner van Coruña verlangde van de zoekmachine dat, in het geval er op zijn naam wordt gezocht, twee korte berichten uit de zoekresultaten zouden worden verwijderd. De berichten waren in 1998 gepubliceerd in het Spaans dagblad La Vanguardia en betroffen de openbare verkoop van onroerend goed van Costeja in verband met een beslag ter betaling van sociale zekerheidsschulden.

1. INLEIDING

Als, ruim tien jaar later, werd gezocht op zijn naam kwamen de twee berichten nog steeds op prominente wijze in de zoekresultaten naar voren. En dat was, vond Costeja, niet terecht. Hij verlangde dat Google de zoekresultaten opschooft en de verwijzing naar de desbetreffende berichten eruit verwijdert. Uiteindelijk gaf het Hof van Justitie hem gelijk. Weliswaar was de publicatie van de berichten in het dagblad en het krantenarchief rechtmatig, maar dat deed er volgens het Hof niet aan af dat de zoekmachine wel aan Costeja's verwijderverzoek moet voldoen.¹

Het Hof erkende daarmee een recht waarvoor inmiddels de term 'recht om te worden vergeten' of 'vergeetrecht' is ingeburgerd.² In deze bijdrage bespreek ik hoe het Hof zover is gekomen (paragraaf 2), wat dit recht omvat (paragraaf 3), alsmede enkele bezwaren ertegen en de wijze waarop deze zouden kunnen worden geadresseerd (paragraaf 4). Ik sluit, zoals te doen gebruikelijk, af met een enkele beschouwende opmerking (paragraaf 5).

2. HET VERWIJDER- EN VERZETSRECHT

In hoeverre kan een zoekmachine op grond van de in de privacywetgeving gewaarborgde verwijder- en verzetsrechten ertoe worden gehouden om bepaalde zoekresultaten niet bekend te maken? Een dergelijke gehoudenheid kan allereerst worden gebaseerd op het verwijderrecht van artikel 12 van de Privacyrichtlijn, die in de verschillende lidstaten is geïmplementeerd in nationale pri-

* Gerrit-Jan Zwenne is hoogleraar Recht en de informatiemaatschappij te Leiden en advocaat bij Bird & Bird LLP te Den Haag. De auteur dankt Joanne van Eenennaam en Berend van der Eijk voor hun waardevolle opmerkingen en suggesties op eerdere versies van deze bijdrage. Een uitgebreidere versie van deze bijdrage wordt opgenomen in de congresbundel van het Leidse Mordenate Jaarcongres 2013, [...] (red.), *Privacy en gegevensbescherming: balanceren tussen beschermen en belemmeren*, Leiden 2015.

¹ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*).

² Er wordt ook wel gebruik gemaakt van de wat oubollige term 'recht op vergetelheid', zie bijv. WRR-rapport iOverheid, maart 2011, p. 49 en 132-133 www.wrr.nl.

vacywetten zoals in Nederland de Wet bescherming persoonsgegevens.³ Op grond daarvan kan degene op wie persoonsgegevens betrekking hebben ('datasubject' of 'betrokkene') van degene die zijn persoonsgegevens verwerkt ('verantwoordelijke') verlangen dat hij gegevens verwijdert als deze gegevens onjuist of onvolledig zijn, of als de verwerking van deze gegevens anderszins niet in overeenstemming is met de privacywetgeving.⁴

Een andere mogelijke grondslag betreft het verzetsrecht van artikel 14, eerste lid, van de richtlijn. Op grond daarvan kan een betrokkene in bepaalde gevallen, in verband met zijn bijzondere persoonlijke omstandigheden, zich verzetten tegen de verwerking van hem of haar betreffende persoonsgegevens.⁵

Het Hof zet drie stappen om van deze twee rechten te komen tot een recht om zoekresultaten te doen verwijderen. Eerst stelt het vast dat de activiteiten van een zoekmachine zijn aan te merken als 'verwerking van persoonsgegevens' waarop de privacywet van toepassing is. Vervolgens gaat het na in hoeverre de zoekmachine voor deze gegevensverwerkingen verantwoordelijk is. En, als dat het geval blijkt te zijn, ten slotte of van de zoekmachine kan worden verlangd dat deze gegevens uit de zoekresultaten worden verwijderd.

2.1 Verwerking van persoonsgegevens?

Een zoekmachine houdt zich, in de woorden van het Hof, bezig met het 'geautomatiseerd, onophoudelijk en systematisch op het internet te zoeken naar aldaar gepubliceerde informatie'. Dit impliceert dat een zoekmachine gegevens verzamelt, indexeert, vastlegt en ordent, bewaart en vervolgens in voorkomend geval in de vorm van zoekresultatenlijsten verstrekt aan internetgebruikers die zoekacties doen.⁶

Het staat vast, althans is in de procedure niet betwist, dat deze zoekactiviteiten betrekking hebben op persoonsgegevens, zijnde gegevens betreffende geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke personen (zogenaamde 'betrokkenen').⁷ Dat betekent dat deze activiteiten inderdaad moeten worden gekwalificeerd als verwerking van persoonsgegevens waarop de privacywet van toepassing is.⁸ En, anders dan Google had aangevoerd, doet daaraan niet af dat de zoekmachine hetzelfde doet met betrekking tot andere soorten informatie en daarbij geen onderscheid tussen deze andere informatie en de persoonsgegevens. Evenmin maakt het uit dat de gegevens reeds op het internet zijn gepubliceerd en niet door deze zoekmachine zijn gewijzigd.

Voor wie bekend is met de rechtspraak van het Hof komt een en ander niet als een grote verrassing. Eerder oordeelde het Hof al dat activiteiten met betrekking tot persoonsgegevens op internet weldegelijk vallen onder de werking van de richtlijn, alsmede dat het daarbij niet uitmaakt de gegevens al zijn openbaargemaakt.⁹

³ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, (*PbEG* 1995, L 281, p. 31-50).

⁴ De Nederlandse wetgever heeft dit verwijderrecht opgenomen in artikel 36, eerste lid, van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).

⁵ De Nederlandse wetgever heeft dit verzetsrecht opgenomen in artikel 40, eerste en tweede lid, Wbp.

⁶ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 28.

⁷ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 27.

⁸ Dat wil zeggen de nationale wet waarmee Richtlijn 95/46/EG is geïmplementeerd.

⁹ HvJ EG 6 november 2003, C-101/1, ECLI:NL:XX:2003:AN8004 (*Lindqvist*) en HvJ EG 16 december 2008, C-73/07, ECLI:NL:XX:2008:BG7813 (*Markkinapörssi*), r.o. 48 en 49.

2.2 Waarvoor is de zoekmachine verantwoordelijk?

De volgende rechtsvraag is dan of de zoekmachine voor de gegevensverwerkingen ten behoeve van zoekactiviteiten verantwoordelijk is, dat wil zeggen: of de zoekmachine moet worden aangemerkt als 'de natuurlijke of rechtspersoon [...] die alleen of tezamen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt'.¹⁰

Het Hof vindt van wel. Immers, de zoekmachine bepaalt het doel en de middelen van de gegevensverwerkingen die verband houden met de zoekdiensten (verzamelen, indexeren, etc.).¹¹ Het Hof merkt daarbij op dat de in dat kader door de zoekmachine verrichte gegevensverwerkingen (indexeren etc.) verschilt van de door websites verrichte verwerkingen die zijn gericht op de bekendmaking van de gegevens.¹² Ook wijst het erop dat een zoekmachine een beslissende rol speelt bij de wereldwijde verspreiding van deze gegevens, namelijk doordat zij de gegevens toegankelijk maakt voor elke internetgebruiker, met inbegrip van 'de internetgebruikers die anders de gegevens niet hadden gevonden'.¹³

En, bijna als een overweging ten overvloede - maar wel een waarvan de implicaties verstrekkend kunnen zijn - merkt het Hof op dat zoekmachines voorzien in een 'ordering en samenvoeging' van de op het internet beschikbare informatie, wat ertoe leidt dat degenen die met behulp van een zoekmachine naar iemand zoekactie doen, de beschikking krijgen over 'een gestructureerd overzicht [...] van de over deze persoon op het internet vindbare informatie'.¹⁴ In zoverre kunnen de activiteiten van zoekmachines, onafhankelijk gezien van die van de websites waarop de gegevens zijn bekendgemaakt, een aantasting betekenen van de privacyrechten van de betrokkenen op wie de gegevens betrekking hebben.

Om deze redenen gaat het Hof er vanuit dat zoekmachines moeten worden opgevat als verantwoordelijken voor zover het gaat om de door hen verrichtte gegevensverwerkingen. De zoekmachines kunnen zich niet erachter verschuilen dat een website door zogeheten uitsluitingsprotocollen of -codes ('robot.txt', 'noindex' of 'noarchive') wel of niet heeft laten weten dat de door hen gepubliceerde informatie niet moet worden geïndexeerd door zoekmachines en niet in de zoekresultaten wordt opgenomen.¹⁵

Voor zover het gaat om zoekactiviteiten wordt de zoekmachine dus gekwalificeerd als verantwoordelijke. Dat betekent dat de betrokkenen over wie persoonsgegevens worden verwerkt in beginsel hun verwijderings- en verzetsrechten ten opzichte van zoekmachines kunnen uitoefenen. Het Hof wijkt daarmee af van de conclusie van de advocaat-generaal in deze zaak. Volgens de advocaat-generaal leveren de activiteiten van een zoekmachine weliswaar persoonsgegevensverwerkingen op, maar kan de zoekmachine daarvoor niet als verantwoordelijke worden aangemerkt, tenzij deze zoekmachine voorbij zou zijn gegaan aan de uitsluitingsprotocollen en -codes waarmee websites aangeven dat hun webpagina's niet geïndexeerd mogen worden. Een zoekma-

¹⁰ Art. 2, onder d, van Richtlijn 95/46/EG en art. 1, onder d, Wbp.

¹¹ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 32-33.

¹² HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 35.

¹³ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 35-36.

¹⁴ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 37.

¹⁵ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 38-41 en 83.

chine die zich houdt aan de instructies van websites zou volgens de advocaat-generaal niet verantwoordelijk zijn voor de door haar, ten behoeve van zoekacties gedane gegevensverwerkingen. Die verantwoordelijkheid zou volgens hem dus liggen bij de desbetreffende websites.¹⁶

Het Hof ging daaraan dus voorbij. Voor sommigen, zoals in elk geval de regering van het Verenigd Koninkrijk, kwam dat als een onaangename verrassing.¹⁷

2.3 Van verwijder- en verzetsrecht naar een vergeetrecht

De volgende vraag is dan in hoeverre een zoekmachine moet voldoen aan een verzoek van een betrokkene om gegevens uit de zoekresultaten te verwijderen, als vaststaat dat de gegevens wel rechtmatig zijn bekendgemaakt op door de zoekmachine geïndexeerde websites. In deze zaak voerde Google aan, daarbij gesteund door de Oostenrijkse en vermoedelijk ook de Griekse regering,¹⁸ dat een dergelijk verwijderingsverzoek moet worden gericht aan de website waarop de desbetreffende informatie was openbaargemaakt - in het geval van Costeja was dat het dagblad waarin de te verwijderen berichten waren geplaatst en dat verantwoordelijk was voor het internetkrantenarchief waarin deze waren opgenomen.¹⁹ Het dagblad is immers het best in staat de rechtmatigheid van de bekendmaking van de gegevens te beoordelen. Ook beschikt het over de meest doeltreffende en minst beperkende middelen om deze gegevens ontoegankelijk te maken, aangezien het deze gegevens zelf van de webpagina's kan verwijderen. Een zoekmachine zou, stelde Google, alleen kunnen worden gehouden de door anderen bekendgemaakte gegevens uit de zoekresultaten te verwijderen als de onrechtmatigheid van het desbetreffende bericht al is vastgesteld of als de betrokkene al dan niet met succes heeft geprotesteerd bij de desbetreffende website waarop de gegevens zijn gepubliceerd.²⁰

Costeja, de Spaanse, Italiaanse en Poolse regering en de Commissie stelden daartegenover dat een zoekmachine zelf verantwoordelijke is voor haar zoekactiviteiten en dat derhalve van haar kan worden verlangd aan een verwijderverzoek te voldoen, ook als er niet ook zo een verwijderverzoek is gedaan aan de website waarop de gegevens worden bekendgemaakt. En daaraan zou volgens hen niet afdoen dat de gegevens rechtmatig zijn gepubliceerd en nog steeds op de originele webpagina wordt weergegeven.

Het Hof stelt voorop dat de Privacyrichtlijn moet worden uitgelegd op basis van de grondrechten die in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (het Handvest) zijn opgenomen. Oftewel het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van persoonsgegevens.²¹

Daarmee lijkt het Hof te willen zeggen dat er bij de uitleg van het verwijder- en verzetsrecht overwegende betekenis moet worden toegekend aan deze priva-

¹⁶ Conclusie van advocaat-generaal N. Jääskinen van 25 juni 2013 in HvJ 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317, r.o. 69-99.

¹⁷ Zie bijv. UK House of Lords Sub-Committee on Home Affairs, Health and Education, Second Report EU Data Protection law: a 'right to be forgotten'? 23 July 2014 <www.parliament.uk>

¹⁸ Vgl. HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12 (*Google/Costeja*), r.o. 24, alsmede r.o. 90.

¹⁹ O.g.v. art. 23 Statuut HvJ EG jo. art. 96 van het Reglement voor de procesvoering mogen lidstaten opmerkingen indienen, binnen twee maanden na de kennisgeving van de prejudiciële procedure door de griffier.

²⁰ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 63-64.

²¹ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 68-69; zie ook HvJ EG 6 maart 2001, C-274/99 P, EU:C:2001:127 (*Connolly/Commissie*), r.o. 37; HvJ EG 20 mei 2003, C-465/00, C-138/01 en C-139/01, EU:C:2003:294 (*Österreichischer Rundfunk*), r.o. 68.

cyrechten. Waarom dat niet ook zou gelden voor het ook in het Handvest vastgelegdrecht om informatie te verstrekken en te ontvangen, laat het arrest helaas in het midden.²²

Vervolgens komt het Hof met een aantal overwegingen betreffende de rechtmatigheid van de door de zoekmachine verrichte verwerkingen. Daarvoor is, zegt het Hof, niet alleen bepalend of de gegevens onjuist of onvolledig zijn, maar ook of de verwerking anderszins verenigbaar is met de bepalingen uit de richtlijn. Er moet daarbij onder andere worden gedacht aan de vereisten met betrekking tot de eerlijke en rechtmatige gegevensverwerking, alsmede doelbindingsvereisten en het verbod op bovenmatige verwerkingen.²³ Van belang is dan vooral het vereiste dat er gegevensverwerking plaatsvindt op basis van een daartoe in de richtlijn genoemde grondslag.²⁴ Daarvoor komt, volgens het Hof, alleen de grondslag van artikel 7, onder f, van de richtlijn in aanmerking, zijnde de grondslag van het gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke, of anderen, voor zover de privacybelangen van de betrokkene niet prevaleren.²⁵ Vervolgens weegt het Hof de belangen van enerzijds de zoekmachine en degenen die daarvan gebruik maken, en anderzijds de betrokkenen die wensen dat hun gegevens uit de zoekresultaten worden verwijderd.

In dat kader begint het Hof met de vaststelling dat, in geval van een zoekactie op naam, de zoekmachines de privacyrechten van betrokkenen 'ernstig kan aantasten'.²⁶ Dit omdat zoekresultaten het mogelijk maken met betrekking tot de betrokkene 'een gestructureerd overzicht te krijgen van de over deze persoon op het internet vindbare informatie, die potentieel betrekking heeft op tal van aspecten van zijn privéleven en die, zonder deze zoekmachine, niet of slechts zeer moeilijk met elkaar in verband had kunnen worden gebracht, en deze internetgebruiker aldus een min of meer gedetailleerd profiel van de betrokkene kan opstellen'.²⁷ Van belang daarbij is verder 'de belangrijke rol van internet en zoekmachines in de moderne samenleving' en het gegeven dat de in een resultatenlijst weergegeven informatie overal beschikbaar is.²⁸ Een en ander lijken voor het Hof overwegingen te zijn om minder terughoudend te zijn met betrekking tot het erkennen van het vergeetrecht.²⁹

De door het Hof als 'ernstig' gekwalificeerde privacyaantasting betekent dat bij de belangenafweging het bedrijfseconomisch belang van de zoekmachine bij de gegevensverwerkingen onvoldoende rechtvaardiging biedt. Het Hof onderkent daarbij wél dat ook de belangen van internetgebruikers, die gebruikmaken van zoekmachines, gewicht in de schaal leggen. Echter, gelet op de in het

²² Art. 11 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (*PbEU* 2010, C-83/02)

²³ Art. 6, eerste lid, onder a t/m c Richtlijn 95/46/EG, in Nederland geïmplementeerd in art. 8, 9 en 11 Wbp.

²⁴ Art. 7, onder a t/m f Richtlijn 95/46/EG, art. 8, onder a t/m f, Wbp.

²⁵ In Nederland is art. 7, onder f Richtlijn 95/46/EG geïmplementeerd in art. 8, onder f, Wbp.

²⁶ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 80.

²⁷ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 80. De vaststelling dat internetgebruikers met behulp van een zoekmachine in staat zijn 'een min of meer gedetailleerd profiel van de betrokkene' op te stellen, kan verstrekkinge gevolgen hebben omdat toezichthouders en wetgevers er vanuit gaan dat voor profilering de toestemming van de betrokkene is vereist. En, toegepast op zoekmachines, zou dat dan betekenen dat internetgebruikers, voordat ze overgaan tot een zoekactie op naam, van de desbetreffende persoon toestemming moeten zien te verkrijgen.

²⁸ Zie ook weer HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 80.

²⁹ Anders dan later een voorzieningenrechter te Amsterdam die juist overwoog dat 'terughoudendheid is geboden bij het opleggen van beperkingen aan de werking van een zoekmachine als Google Search', en wel omdat '[z]oekmachines als Google Search [...] een belangrijke maatschappelijke functie [vervullen]'. Aldus Rb. Amsterdam (vzr.) 18 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:6118, r.o. 4.5

Handvest gewaarborgde privacyrechten, komt in de regel aan de privacybelangen van de betrokkenen het meest gewicht toe. Dit kan, zegt het Hof, in bijzondere gevallen anders zijn, afhankelijk van de aard en de gevoeligheid van de betrokken gegevens en het belang van het publiek om over de gegevens te kunnen beschikken, wat vooral wordt bepaald door de rol van de betrokkene in het openbare leven.³⁰

Voor het Hof komt aan de privacybelangen van betrokkenen meer gewicht toe dan aan de belangen van de zoekmachine en die van de internetgebruikers bij het kunnen kennis nemen van ongefilterde (of 'ongecensureerde'³¹) zoekresultaten.³² Op deze cruciale overweging in het arrest is wel wat aan te merken. Het heeft uiteraard betekenis dat privacybelangen in het Handvest worden beschermd, maar daarmee is nog niet gezegd dat deze belangen 'in de regel voorrang hebben' op de belangen van internetgebruikers bij het ongehinderd kunnen kennisnemen van beschikbare informatie - al was het maar omdat ook die belangen in het Handvest worden beschermd.³³

Als het Hof aldus de verschillende richtlijnbevestigingen heeft uitgelegd, laat de uitkomst zich raden. Het eindoordeel laat het Hof over aan de lagere rechter, maar het overweegt niettemin dat de betrokkene in beginsel inderdaad van de zoekmachine kan verlangen dat zijn gegevens uit de zoekresultaten worden verwijderd. Dit enerzijds vanwege de gevoeligheid van de informatie in de krantenberichten en anderzijds vanwege de omstandigheid dat deze informatie zestien jaar daarvoor is gepubliceerd, terwijl er volgens het Hof geen bijzondere redenen zijn ter rechtvaardiging van een publiek belang om, in het kader van een dergelijke zoekopdracht, toegang te krijgen tot deze informatie.

Op basis daarvan komt het Hof tot een 'vergeetrecht' met betrekking tot internetzoekresultaten. Om meer zicht te krijgen op de omvang ervan ga ik in de volgende paragraaf in op enkele aspecten die daarvoor bepalend zijn.

3. DE OMVANG VAN HET VERGEETRECHT

Wat omvat het vergeetrecht waartoe het Hof in het arrest is gekomen? En wat niet? Afgezien van de omstandigheid dat het gaat om een in de Europese Unie erkend recht, waarvan niet zonder meer daarbuiten gebruik kan worden gemaakt, wordt de omvang ervan bepaald doordat het de betrokkene alleen aanspraken geeft met betrekking tot internetzoekresultaten naar aanleiding van een zoekactie op zijn of haar naam, en verder doordat de betrokkene moet aanduiden welke persoonsgegevens uit de zoekresultaten moeten worden verwijderd.

3.1 Internetzoekresultaten

De aan het Hof voorgelegde vragen hebben betrekking op de door een zoekmachine beschikbaar te stellen internetzoekresultaten. Er zijn, is mijn indruk, niet al veel situaties buiten de context van internet waarin het in het arrest er-

³⁰ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 81.

³¹ Zie bijv. J. Zittrain, 'Don't Force Google to 'Forget'', *The New York Times* 14 mei 2014. (www.nytimes.com/2014/05/15/opinion/dont-force-google-to-forget.html); zie verder het overzicht op X-index (www.indexonensorship.org/tag/right-to-be-forgotten).

³² Aldus ook H. Crowther, 'Remember to forget me: the ruling in Google v AEPD and Costeja', *Computer and Telecommunications Law Review* 2014, p. 163-165.

³³ In die zin ook: J. Hörnle, 'Google's algorithms, search results and relevancy under data protection law - whose data quality?' *Entertainment Law Review* 2014, 25(6), p. 209-212.

kende vergeetrecht verder betekenis kan hebben. De overwegingen van het arrest hebben vrijwel allemaal betrekking op omstandigheden die kenmerkend zijn voor de wijze waarop informatie via internet beschikbaar wordt gesteld en de implicaties daarvan voor de bescherming van persoonsgegevens. Het Hof beantwoordt de hem voorgelegde vragen in de context van 'technologieën, die na de publicatie van deze richtlijn hun intrede hebben gedaan', zijnde technologieën op basis waarvan 'bepaalde informatie, die door derden op het internet is gepubliceerd en die hun persoonsgegevens bevat, oneindig wordt gelocaliseerd, geïndexeerd en ter beschikking van internetgebruikers wordt gesteld'.³⁴ Van belang daarbij acht het Hof dat internetzoekmachines een beslissende rol spelen bij wat wordt genoemd 'de wereldwijde verspreiding van deze gegevens', omdat ze de gegevens toegankelijk maken voor elke internetgebruiker die op de naam van de betrokkene zoekt, met inbegrip van 'de internetgebruikers die anders de webpagina waarop diezelfde gegevens zijn gepubliceerd niet hadden gevonden'.³⁵

Het door het Hof erkende vergeetrecht is daarom wel van belang voor sociale netwerken als Google+, Facebook, Twitter en LinkedIn, voor Wikipedia en YouTube, en voor gespecialiseerde webanalyse-dienstverleners zoals Coosto³⁶ en *newsaggregators*. Veel minder voor de hand ligt het dat er ook gebruik kan worden gemaakt als het gaat om activiteiten buiten de context van internet. Het belang dat het Hof wil beschermen, zo lees ik het arrest, is het belang dat betrokkenen ertegen worden beschermd dat anderen via internet zomaar kunnen kennismaken van de hen betreffende persoonsgegevens. In die internetspecifieke belangenafweging geeft het Hof voorrang aan de privacybelangen van betrokkenen. In andere belangenafwegingen kan dat anders uitpakken. Zo lijkt het belang van een onderneming om ervan kennis te nemen dat de bestuurder van een mogelijke handelspartner de afgelopen vijf jaar met enige regelmaat leiding gaf aan bedrijven die later failliet gingen - typisch informatie waarin een handelsinformatiebureau voorziet - van heel andere orde dan het belang van een willekeurige internetgebruiker die gebruik maakt van een zoekmachine. In de situatie van zo een onderneming is het veel minder vanzelfsprekend dat het privacybelang van de betrokkene voorrang heeft, ook al gaat het dan ook om informatie die gevoelig kan zijn voor zijn privéleven en ook al is er ook dan sprake van een over 'een min of meer gedetailleerd profiel' van deze betrokkene, en ook al heeft de betrokkene geen 'bijzondere rol in het openbare leven'.³⁷

Om deze reden is, meen ik, het beter om het vergeetrecht uit het arrest aan te duiden als een 'internetvergeetrecht'. En, toegegeven, ook dit is een recht waarvan we de implicaties nog niet kunnen overzien, maar het is géén alge-

³⁴ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 19.

³⁵ HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google/Costeja*), r.o. 36; zie verder ook r.o. 37.

³⁶ Vgl. de volgende opmerking op de website van deze aanbieder (www.coosto.com): 'Coosto beschikt over een krachtige zoekmachine waarin miljarden documenten staan opgeslagen. Het archief gaat terug tot 2009 en er worden ruim 400.000 bronnen continu gespiderd'.

³⁷ Een voorbeeld van een procedure waarin een dergelijke belangenafweging werd gedaan betreft Rb. Amsterdam 24 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:9859 en het hoger beroep daarvan (Hof Amsterdam 5 maart 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:697). Daar ging het om het uit de bestanden van een handelsinformatiebureau verwijderen van gegevens ontleend uit het handelsregister. In deze belangenafweging kwam o.a. betekenis toe aan het feit dat de gegevens opvraagbaar zijn bij de Kamer van Koophandel en als zodanig nog geen inzicht bieden in de kredietwaardigheid, redenen waarom het hof, anders dan de rechtbank, vond dat deze gegevens niet nodig zijn voor de bedrijfsvoering van het desbetreffende handelsinformatiebureau.

meen vergeetrecht waarvan ook gebruik kan worden gemaakt in andere contexten dan die van internet, zoals het veelbesproken vergeetrecht dat wordt voorgesteld in verschillende ontwerpversies van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.³⁸

3.2 Verwijdering van door betrokkene aangeduide persoonsgegevens

Een betrokkene kan niet verlangen dat er in de zoekresultaten geen enkele verwijzing meer naar hem of haar voorkomt. Het vergeetrecht geeft de betrokkene alleen aanspraken met betrekking tot de door hem aangeduide onjuiste, onvolledige of onrechtmatige informatie. Een zoekmachine moet daarom uit het vergeetverzoek kunnen opmaken met betrekking tot welke links er wordt verzocht dat deze uit de zoekresultaten worden verwijderd en waarom dat nodig zou zijn. In antwoord op de door Europese privacytoezichthouders gestelde vragen maakte Google duidelijk wat van de verzoeker wordt verlangd:

'[i]dentification of each result in the list of results that the requester wants removed by providing the URL for the web page that the result links to'.³⁹

Helaas kan daarmee niet worden uitgesloten dat er daarmee vaak veel meer informatie wordt verwijderd dan alleen de persoonsgegevens waarvan de opname in zoekresultaten onrechtmatig is. In het geval van Costeja ging het om twee kleine berichten en de verwijdering daarvan uit de zoekresultaten zal daarmee niet snel verder gaan dan nodig. Uiteraard kan dat anders zijn als het gaat om een langer achtergrondverhaal. Veronderstel dat daarin enkele opmerkingen worden gemaakt waarvan is vastgesteld dat die onjuist of onvolledig zijn, of anderszins niet in overeenstemming zijn met de Privacyrichtlijn. De vraag is dan of het hele bericht daartoe onvindbaar moet worden gemaakt.

De vraag stellen is hem beantwoorden. In zo een geval gaat het verwijderen van de links naar de hele publicatie veel verder dan nodig. Er zou eigenlijk moeten worden volstaan met het verwijderen van de onrechtmatig gemaakt opmerkingen. Maar dat kan een zoekmachine, die alleen controle heeft over zoekresultaten en niet over de inhoud van geïndexeerde webpublicaties, niet bewerkstelligen. Op zichzelf is dat een argument in waarom verwijderverzoeken niet bij de zoekmachine zouden moeten worden gedaan maar bij de desbetreffende website. In elk geval is er aanleiding om juist terughoudend te zijn bij het toekennen van aan zoekmachines gerichte vergeetverzoeken.⁴⁰

In het licht van recente rechtspraak van het Hof over het persoonsgegevensbegrip is het sowieso maar de vraag of de te verwijderen berichten altijd als persoonsgegevens moeten worden aangemerkt en als zodanig uit de zoekresultaten worden verwijderd. Uit deze rechtspraak blijkt dat niet zozeer de berichten als persoonsgegevens hebben te gelden, maar veeleer de vermelding van de naam van de betrokkene en eventuele andere in de berichten opgeno-

³⁸ Zie art. 17 van het Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (algemene verordening gegevensbescherming), COM(2012), 11 final, Brussel, 25.1.2012; daarover G.-J. Zwenne, 'Nog veel onzekerheden over het recht om te worden vergeten', *Tijdschrift voor internetrecht*, 2013/3, p. 68-76 en in S.B. Pack, 'Overdaad schaaft: Afwegingen bij het recht om te worden vergeten', *Mediaforum* 2014/3, p. 50-60.

³⁹ Zie weer Letter from P. Fleischer (Google's Global Privacy Counsel) to Ms Falque-Pierrotin (Chair of the Art. 29 Working Party) of 31 July 2014, p. 2
<<https://docs.google.com/a/google.com/file/d/0B8syaai6SSfiT0EwRUFyOENqR3M/edit>>

⁴⁰ Aldus Rb. Amsterdam (vzr.) 18 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:6118.

men persoonsgegevens. De betrokkene heeft dan ook niet zozeer aanspraken met betrekking tot de berichten maar met betrekking tot de daarin opgenomen persoonsgegevens.⁴¹ Voor de verzoeken gericht aan een zoekmachine maakt dat uiteindelijk weinig uit. Een zoekmachine kan, anders dan de websites waarop de persoonsgegevens bekend zijn gemaakt, zich niet beperken tot het onvindbaar maken van de in de berichten opgenomen persoonsgegevens. Een zoekmachine kan alleen aan een verwijderverzoek voldoen door de link naar de berichten te verwijderen. Ook dat is een argument waarom verwijderverzoeken niet bij de zoekmachine zou moeten worden gedaan maar bij de desbetreffende website, die immers wel in staat is de gegevens te verwijderen die moeten worden verwijderd en de rest te laten staan.

In de zaak van Costeja ging het om berichten van een beperkt aantal woorden. Om deze reden is het Hof er waarschijnlijk niet aan toegekomen om een en ander in zijn belangenafweging te betrekken. In andere gevallen kan er, meen ik, aanleiding zijn om ook gewicht toe te kennen aan de mogelijkheid dat het verwijderen van de links er toe leidt dat andere, wel rechtmatige of relevante informatie onvindbaar wordt.

4. DE (ON)WERKBAARHEID VAN HET VERGEETRECHT

De eerste ervaringen met het in het arrest erkende vergeetrecht hebben geleid tot heftige en soms zelf emotionele discussies. In dat kader zijn verschillende voorstellen gedaan om het recht evenwichtiger te maken.⁴² Ik bespreek enkele daarvan en ga verder in op wat ik aanduid als inbeddingsproblemen van het vergeetrecht.

4.1 Mededeling van verwijdering

De beslissing op een vergeetverzoek is niet alleen van belang voor de betrokkene en de zoekmachine. Ook de website waarop de onvindbaar te maken informatie staat heeft een belang dat in de belangenafweging gewicht in de schaal kan leggen. In het beleid dat Google voor verwijderverzoeken heeft ontwikkeld kan de desbetreffende website, als deze zich daarvoor heeft aangemeld, op de hoogte worden gesteld van de verwijderverzoeken waaraan de zoekgigant tegemoet is gekomen.⁴³ Dit stelt de websites in staat zich te verzetten tegen de verwijdering, bijvoorbeeld vanwege de rol van de betrokkene in het openbare leven of om andere redenen. Vervolgens kan de zoekmachine de beslissing om links te verwijderen zo nodig weer ongedaan maken.⁴⁴

Er valt daarop weinig aan te merken, komt mij voor. De mededeling van verwijdering maakt hoor en wederhoor mogelijk en bevordert aldus een zorgvul-

⁴¹ Vgl. HvJ EU 17 juli 2014, C-141/12 en C-372/12, ECLI:EU:C:2014:2081, r.o. 58-60.

⁴² J. Zittrain 'Don't Force Google to 'Forget'', *The New York Times* 14 May 2014 (www.nytimes.com/2014/05/15/opinion/dont-force-google-to-forget.html).

⁴³ Dit betreft dus niet de mededeling die gebruikers van de zoekmachine zien onderaan de resultatenlijst ('sommige resultaten zijn mogelijk verwijderd op grond van Europese wetgeving inzake gegevensbescherming').

⁴⁴ Onder andere the Guardian en de BBC hebben met succes de verwijdering van links naar door hen bekend gemaakte informatie weten ongedaan te maken, zie *The New York Times* 4 juli 2014, 'Google Reinstates European Links to Articles From The Guardian', <http://ny.ms/1mR2ZCx>; *BBC News Technology* 4 juli 2014, 'Google reinstates 'forgotten' links after pressure', www.bbc.com/news/technology-28157607; *The Guardian* 10 juli 2014, 'Google admits to errors over Guardian 'right to be forgotten' link deletions', www.theguardian.com/technology/2014/jul/10/google-admits-errors-guardian-right-to-be-forgotten-deletions.

dige, evenwichtige en controleerbare besluitvorming. Er wordt voorkomen, of in elk geval tegengegaan, dat er te gemakkelijk persoons- en andere gegevens uit zoekresultaten worden verwijderd. En ook als ervan wordt uitgegaan dat het privacybelang van de betrokkene 'in de regel voorrang heeft' op andere belangen, dan nog is nodig dat aan andere belangen gewicht wordt toegekend. In meer algemene zin maakt de mededeling van verwijdering dat de zoekmachine kan worden aangesproken op de verwijderingen – en dat is iets wat juist in de context van de privacywetgeving bijzondere aandacht behoeft.⁴⁵

4.2 De houdbaarheidsdatum van het vergeetrecht

Een belangrijk onderdeel van de redenering van het Hof is dat verwerking van persoonsgegevens op enig moment voor de ene verantwoordelijke wel kan zijn toegelaten en op een ander moment toch niet voor een andere verantwoordelijke. Het kan onder de privacywetgeving zijn toegestaan dat een krant een bericht met persoonsgegevens bekendmaakt, maar daarmee is nog niet gezegd dat een zoekmachine anderhalf decennium later links naar deze persoonsgegevens mag opnemen in de zoekresultaten. Het Hof onderkent daarmee dat internet veranderlijk is. Wat eerst zonder meer was toegestaan, kan dat later niet meer zijn.

Dit kan ook de andere kant op werken. Wat vandaag niet is toegestaan, kan dat morgen wel zijn. Een bij het publiek onbekende persoon kan van de ene dag op de andere dag een rol in het openbare leven gaan spelen. En in dat geval kan er, uitgaand van de in het arrest genoemde criteria, aanleiding zijn om de verwijderde links weer op te nemen in de zoekresultaten. Het kan bijvoorbeeld zijn dat Costeja, als gevolg van het arrest, een zekere betekenis heeft verkregen in het openbare leven, wat met zich brengt dat de hem betreffende berichten toch wel weer zouden moeten worden opgenomen in de zoekresultaten. En wat als blijkt dat hij inmiddels weer in financiële problemen is gekomen? Ik wil maar zeggen. Zelfs als er vanuit wordt gegaan dat het privacybelang van betrokkenen in de regel voorrang heeft, dan nog valt niet uit te sluiten dat dit belang later moet wijken. In het geval van Costeja kan daarbij, bijvoorbeeld, van belang zijn dat de uit de zoekresultaten te verwijderen berichten nodig zijn om het arrest goed te duiden - in veel besprekingen van het arrest (zoals ook de tekst die u nu leest) wordt verwezen naar de inhoud van de berichten, en vaak met vermelding van de link waarmee het kan worden gevonden.⁴⁶

Het moet daarom mogelijk zijn om toegekende verwijderverzoeken op een later moment ter discussie te stellen. Een praktische wijze waarop dit kan worden geëffectueerd is om de verwijdering van de links aan een tijdslimiet te binden. In het geval van Costeja is bijvoorbeeld denkbaar dat de links in beginsel voor twee of vijf jaar verwijderd blijven, waarna het aan de initiële verzoeker is om van de zoekmachine te verlangen dat de verwijdering van de links

⁴⁵ Zie ook Letter from P. Fleischer (Google's Global Privacy Counsel) to Ms Falque-Pierrotin (Chair of the Art. 29 Working Party) of 31 July 2014, p. 2. In dat verband wordt de lastig te vertalen term 'accountability' wel gehanteerd. Het gaat er daarbij om dat de verantwoordelijke kan aantonen zich te houden aan de relevante privacyverplichtingen, aldus Art. 29 DP Working Party, Opinion 3/2010 on the principle of accountability (WP173), 13 July 2010.

⁴⁶ Ook als de betrokkene komt te overlijden is er geen reden meer voor de verwijdering van de links. Want de privacywet is, in de woorden van een voorzieningenrechter te Amsterdam, 'slechts van toepassing op gegevens die betrekking hebben op identificeerbare natuurlijke personen die nog in leven zijn', Rb. Amsterdam (vzr.) 11 december 2003, ECLI:NL:RBAMS:2003:AN9893; zie ook Kamerstukken II 1997/98, 25 892, 3, p. 47.

voor eenzelfde termijn wordt verlengd. De zoekmachine kan daarop, met inachtneming van alle op dat moment bekende omstandigheden, een nieuwe beslissing nemen.⁴⁷

4.3 Inbeddingsproblemen

Er zijn wel meer aspecten van het vergeetrecht waarover wat valt te zeggen, zoals over het uitgangspunt dat het privacybelang van de betrokkene in de regel voorrang heeft op andere belangen: dat uitgangspunt reduceert de vrijheid om kennis te kunnen nemen van informatie tot de uitzondering op de regel. In een informatiesamenleving stuit dat op fundamentele bezwaren - nog daargelaten dat het lastig is de implicaties ervan op de langere termijn te bevatten.⁴⁸ In deze bijdrage beperk ik mij tot de vaststelling dat het door het Hof erkende vergeetrecht moeizaam is in te bedden in het stelsel van de privacywetgeving - iets wat we overigens wel vaker zien als het gaat om de uitleg en toepassing van de in deze wetgeving gebruikte begrippen.⁴⁹

Het belangrijkste inbeddingsprobleem houdt verband met het in deze wetgeving vastgelegde verbod op de verwerking van zogeheten 'bijzondere gegevens' of 'gevoelige gegevens'. Dit zijn gegevens betreffende politieke opvattingen, godsdienstige overtuigingen, of het seksuele leven of gezondheidsgegevens, alsmede gegevens betreffende vakbondslidmaatschap en strafrechtelijke gegevens. Dergelijke gegevens mogen alleen worden verwerkt door bepaalde verantwoordelijken voor bepaalde doeleinden: een huisarts mag gezondheidsgegevens verwerken om een diagnose te stellen, een politieke partij of kerkgenootschap mag in de ledenadministratie gegevens met betrekking tot politieke gezindheid respectievelijk godsdienst verwerken, enzovoorts. Anderen mogen dergelijke gegevens niet verwerken, tenzij de betrokkene daarmee uitdrukkelijk heeft ingestemd of als een van de andere uitzonderingen van toepassing is.⁵⁰

In zijn conclusie onderkende de advocaat-generaal dat zoekmachines ongetwijfeld ook dergelijke bijzondere gegevens verwerken, terwijl het maar de vraag is of ze kunnen voldoen aan de daarvoor geldende voorwaarden. Voor de advocaat-generaal was dat de reden om een zoekmachine niet te beschouwen als verantwoordelijke voor dergelijke verwerkingen. Een andere opvatting zou meebrengen dat internetzoekmachines in strijd met het Unierecht zijn. En dat zou, merkte hij op, een 'absurde conclusie' zijn.⁵¹

Het Hof is daaraan voorbijgegaan. Het is daardoor onzeker hoe de verwerking van deze bijzondere gegevens door zoekmachines verenigbaar is met de priva-

⁴⁷ Ook het overlijden van de betrokkene brengt met zich mee dat niet meer hoeft te worden voldaan aan het verwijderverzoek. Zie bijv. Rb. Zutphen 22 maart 2001, 31301 / HA RK 00-85; Rb. Amsterdam 11 december 2003, ECLI:NL:RBAMS:2003:AN9893.

⁴⁸ Vgl. bijv. R.H. Weber, 'The Right to Be Forgotten: More than a Pandora's Box?', *JIPITEC* 2011/2, p. 120-130; B.-J. Koops, 'Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the Right to be Forgotten', *Scripted* 2011/3, p.229-256; J. Rosen, 'The Right to be Forgotten', *Stan. L. Rev. Online* 88, 13 February 2012, p. 88; A. Mantelero, 'The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the roots of the 'right to be forgotten'', *Computer Law & Security Review* 2013/29, p. 229-235; J.V.J. van Hoboken, 'The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember', June 2013

⁴⁹ Zie bijv. G.-J. Zwenne, *De verwaterde privacywet* (oratie Leiden), 2013, p. 9-10, te raadplegen via www.zwenneblog weblog.leidenuniv.nl/files/2013/09/G-J.-Zwenne-De-verwaterde-privacywet-oratie-Leiden-12-apri-2013-NED.pdf.

⁵⁰ Zie resp. art. 8 Richtlijn 95/46/EG en art. 16 jo. 17 t/m 23, Wbp, alsmede art. 3 Wbp.

⁵¹ Conclusie advocaat-generaal N. Jääskinen in zaak HvJ 13 mei 2014, C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317, r.o. 90.

cywet.⁵² Een mogelijke oplossing voor dit probleem, en als ik het goed zie de enige mogelijkheid die de wet biedt, zou een door de toezichthouder te verlenen ontheffing zijn.⁵³ In zo een ontheffingsverzoek zal de zoekmachine moeten aanvoeren dat de voor zoekactiviteiten vereiste gegevensverwerkingen noodzakelijk zijn met het oog op een zwaarwegend algemeen belang, alsmede dat er passende waarborgen worden geboden ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dat zijn nogal strenge voorwaarden. Maar omdat de toezichthouder wel wat uit te leggen heeft als het de ontheffing niet zou verlenen - we kunnen ons indenken welke krantenkoppen het oplevert als een privacy-toezichthouder zoekmachines verbiedt - is zo een verzoek misschien niet bij voorbaat kansloos.⁵⁴

5. AFSLUITING

Het maatschappelijk belang van zoekmachines is groot.⁵⁵ Alleen al om deze reden zijn het arrest, en het daarin erkende vergeetrecht, van niet te onderschatten betekenis. We weten nog niet wat precies die betekenis gaat zijn. Maar dat we er veel mee te maken krijgen, blijkt al uit de honderdduizenden, zo niet miljoenen (!) vergeetverzoeken die in de maanden na het arrest zien ingediend bij Google. In de gevallen waarin aan dergelijke verzoeken tegemoet werd gekomen leidde dat vaak tot grote verontwaardiging en een enkele keer ook tot het weer ongedaan maken ervan.⁵⁶

De hoogoplopende, soms bijna emotionele discussies over het in het arrest erkende vergeetrecht kunnen niet los worden gezien van de verschillende voorstellen voor een nieuwe Europese privacyverordening, die ook voorzien in een meer algemeen, want niet tot internetzoekresultaten beperkt, vergeetrecht.⁵⁷ In zijn initiële analyse van de voorstellen kwam de Engelse toezichthouder met een veelzeggende kwalificatie van het voorgestelde vergeetrecht. De toezichthouder noemde het recht 'interesting' en voegde daaraan toe dat 'its implications for the information society need thinking through carefully – as does the challenge of making this right work in practice'.

⁵² Zie ook P. van Eecke & A. Cornette in hun bespreking van het arrest in *Computerrecht* 2014/4, p. 244; H. Crowther, 'Remember to forget me: the ruling in Google v AEPD and Costeja', *Computer and Telecommunications Law Review* 2014, p. 163-165.

⁵³ Art. 23, eerste lid, onder e, Wbp.

⁵⁴ Een ander voorbeeld van de lastige inpasbaarheid van het vergeetrecht heeft betrekking op het verzetsrecht van artikel 14, eerste lid, Richtlijn 95/46/EG en artikel 40, eerste lid, Wbp. Op grond van de laatste bepaling kan een betrokkene zich tegen een gegevensverwerking verzetten, als er sprake is van 'zwaarwegende en gerechtvaardigde redenen die verband houden met zijn bijzondere situatie'. De vraag is wat nog de betekenis kan zijn van deze laatste toets als een betrokkene door gebruikmaking van het door het arrest gecreëerde vergeetrecht voor elkaar krijgen dat de gegevensverwerkingen worden beëindigd, zonder daarbij in te gaan op 'zwaarwegende en gerechtvaardigde redenen' of 'zijn bijzondere situatie'.

⁵⁵ J.V.J. van Hoboken, *Search engine freedom: on the implications of the right to freedom of expression for the legal governance of Web search engines*, (diss. Amsterdam UvA), Deventer: Kluwer 2012.

⁵⁶ A. Hern, 'Wikipedia swears to fight 'censorship' of 'right to be forgotten' ruling', *The Guardian* 6 augustus 2014, www.theguardian.com/technology/2014/aug/06/wikipedia-censorship-right-to-be-forgotten-ruling.

⁵⁷ Zie weer art. 17 van het Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (algemene verordening gegevensbescherming), COM(2012), 11 final, Brussel, 25.1.2012; daarover G-J. Zwenne, 'Nog veel onzekerheden over het recht om te worden vergeten', *Tijdschrift voor internetrecht*, 2013/3, p. 68-76 en in S.B. Pack, 'Overdaad schaadt: Afwegingen bij het recht om te worden vergeten', *Mediaforum* 2014/3, p. 50-60.

Het in het arrest erkende vergeetrecht, dat ik heb aangeduid als internetvergeetrecht, kan niet gelijk worden gesteld aan het in de verordening voorgestelde algemene vergeetrecht. Op grond daarvan kunnen betrokkenen ook verlangen dat persoonsgegevens worden verwijderd in andere contexten dan die van internet en zoekmachines. Niettemin maken de eerste ervaringen met het internetvergeetrecht duidelijk dat de implicaties van dit voorgestelde algemene vergeetrecht inderdaad nog lang niet voldoende zijn doordacht en dat het niet zal meevallen om het in de praktijk enigszins werkbaar te maken.

Op deze tekst is een Creative Commons Licentie (CC by-nc-nd 3.0) van toepassing. Zie <http://creativecommons.nl>